

Å l a n d s l a n d s k a p s s t y r e l -

s e s framställning till Ålands landsting i an-

ledning av landstingets beslut att hos landskaps-

№ 31/1954.

styrelsen hemställa om utredning beträffande möj-

ligheterna att inom landskapet åstadkomma ett

företag för djupfrysning av fisk och lantbrukspro-

dukter.

Under Landstingets vårsession 1954 inlämnade landstingsman Gösta Nordman m.fl. en hemställningsmotion med uppdrag åt landskapsstyrelsen att i brådskande ordning utröna möjligheterna för ~~uppförandet~~ av en djupfrysningsanläggning inom landskapet samt landstingsman Rauha Åkerblom en finansmotion om beviljande av nödiga medel för en undersökning beträffande förutsättningarna för en konservindustri i landskapet. Finansutskottet föreslog i sitt betänkande № 3/1954 med anledning av förenämnda motioner att Landstinget måtte hemställa hos landskapsstyrelsen om en utredning beträffande möjligheterna att inom landskapet åstadkomma ett företag för djupfrysning av fisk och lantbruksprodukter. Vid plenum den 18 mars 1954 godkände Landstinget det av finansutskottet gjorda förslaget. Finansmotionen om beviljande av nödiga medel för en undersökning

beträffande förutsättningarna för en konservindustri inom landskapet lämnades däremot utan beaktande av Landstinget. Landskapsstyrelsen vill emellertid redan på detta stadium understryka vikten av att, för den händelse en djupfrysningsanläggning uppföres inom landskapet, denna anläggning med naturnödvändighet bör kombineras med en konservindustri för såväl fisk som lantbruksprodukter.

Landskapsstyrelsen har berett landskapsagronomen och fiskerinstruktören tillfälle att besöka Grisslehamn i Sverige för att närmare studera på vilket sätt frågan om djupfrysning och konservering av fisk och lantbruksprodukter ordnats därstädes. Landskapsstyrelsen valde Grisslehamn som studieobjekt enär förhållandena där och på Åland i stort sett äro ensartade beträffande tillgången på olika slag av fisk. Under besöket i Grisslehamn kunde konstateras att till fiskarnas disposition finnes såväl ett kylhus med nedfrysningsmöjlighet till -15°C som en konservindustri, vilken förädlar såväl fisk, främst torsk, som lantbruksprodukter (rödbeta och moröt) men även svamp. Konservindustrianläggningen, som äges af Kooperativa Förbundet, kommer inom den allra närmaste framtiden att tillbyggas med en djupfrysningsanläggning, som under 8 timmars tid nedfryser 2.000 kg fisk till -35°C & -40°C . Det nuvarande kylhus

i Grisslehamn äges av yrkesfiskarna själva, vilka för detta ändamål bildat en ekonomisk-facklig organisation, för övrigt den första i Sverige. Till Grisslehamn införes i medeltal 1 miljon kg torsk per år. Djupfrysningsanläggningen har projekterats för en årlig invägning om 800.000 kg torsk. I djupfrysningsanläggningen kommer enbart filérad fisk att frysas. Detta gäller även beträffande strömmingen. Det har nämligen visat sig att djupfrysningskostnaderna samt de därpå följande lagringskostnaderna bliva så pass höga att det inte skulle löna sig att djupfrysa hel fisk. Men även ur kvalitetssynpunkt är den filérade fisken att föredraga framom den hela. I Grisslehamn har man räknat med en djupfrysningskostnad om 5 öre per kg samt en lagringskostnad om 25 öre per kg för en tid om 3 månader. Detta betyder en merkostnad om 30 öre per kg eller omräknat i finska mark 13:- & 20:- per kg. Blir invägningen däremot lägre än beräknat stiger givetvis även frysnings- och lagringskostnaderna. Den fisk, som inte kan försäljas i djupfrosttillstånd direkt till konsumenterna, förädlas i fabriken, efter en eventuell lagring i kylrummen. Detta gör även att fabriken kan påräkna en jämn tillförsel av råvara. Skulle emellertid fisket på grund av olämplig väderlek inställas och förty tillförseln av fisk

upphöra, tillgripes lantbruksprodukterna. Tack vare kombinationen fisk och lantbruksprodukter kan den till 40 personer uppgående fiskerikspersonalen erbjudas en jämn och full sysselsättning under hela året. Någon djupfrysning av lantbruksprodukter förekommer inte. Genom solidariskt samarbete, byggt på ekonomisk-facklig grund, har fiskarbefolkningen i Grisslehamn avsevärt kunnat förbättra sina livsbetingelser.

Då det gäller landskapet Åland har även en del gjorts i detta avseende. Sålunda har Ålands Andelsslakteri m.b.t. i sitt affärs-
hus i Mariehamn inrett en djupfrysningsanläggning med en kapacitet om 1.000 kg per dygn samt med en temperatur från -35°C till -35°C . Dessutom finnes lagerutrymmen med en temperatur om -11°C till -18°C för 30 å 35 ton fisk. Denna djupfrysningsanläggning har tyvärr inte utnyttjats av landskapets fiskare i den utsträckning företagets ledning önskat och hoppats. Firma Hags i Mariehamn har i sitt nybygge även reserverat utrymme för en frysanläggning med frystunnel för 2 å $2\frac{1}{2}$ ton fisk samt ett lagerutrymme för c:a 100 ton. - Vad konserveringen av fisk åter beträffar så har denna fått en synnerligen ringa omfattning samt inskränker sig i huvudsak till saltning av strömming på mindre förpackningar samt inläggning av

vassbuk dels i tunnor dels i mindre plåtburkar.

Då det gäller att bedöma möjligheterna att inom landskapet åstadkomma ett företag för djupfrysning av fisk och lantbruksprodukter böra, enligt landskapsstyrelsens åsikt, följande synpunkter beaktas:

1) Enligt fiskeriinstruktörens beräkningar uppgick 1953 års fångstvolym av fisk till c:a 1,5 miljoner kg, varav i det närmaste 1 miljon kg strömming. Årsfångsten av torsk uppgick till endast 19.572 kg. Med den fördelning på olika fiskslag det åländska fisket i detta nu uppvisar skulle behovet av en djupfrysningsanläggning främst gälla för strömming och då speciellt för vårfangsterna, vilka givetvis i och med tillkomsten av en djupfrysningsanläggning avsevärt kunde utökas. Avsättningen på djupfryst vårströmming torde emellertid i detta nu vara obefintlig. Att liksom på fasta landet låta djupfrysa vårströmming för att sedermera salta in den torde gagna varken fiskarna eller konsumenterna. Enligt rikssvenska erfarenheter är strömmingen den fisk, som sämst lämpar sig för djupfrysning och skall den djupfrysas, måste det ske i filerat tillstånd. Det åländska fisket uppvisar i detta nu en synnerligen stor periodicitet. Utgår man ifrån en årlig nedfrys-

ning av c:a 300.000 kg fisk, skulle detta vid jämn tillförsel betyda att anläggningen skulle projekteras med en dygnskapacitet 1.000 kg. Då emellertid den beräknade invägningen fördelar sig endast 4 å 5 månader, måste man kalkylera med en dygnskapacitet om c:a 3.000 kg. Detta medför avsevärt större anläggningskostnader samt kan man inte heller räkna med en jämn sysselsättning för anläggningen under hela året. Enligt preliminära beräkningar skulle en djupfrysningssanläggning för landskapets nuvarande behov ställa till 30 å 35 miljoner mark.

Landskapsstyrelsen anordnade hösten 1952 torskfiskeförsök. Dessa försök visade att tillgången på torsk i de yttre vattenområden är rätt god. Intressen för torskfiske förefinnes hos de åländska fiskarna, men då efterfrågan på såväl färska som djupfrysta torskfileer är obefintlig har detta fiske inte fått någon som helst omfattning. Djupfrysningssanläggningen i Grisslehamn anlägges så gott som uteslutande med tanke på torsk. I och med att torsken får en större andel i landskapets fiskefångstvolym blir även behovet av en djupfrysningssanläggning uppenbar.

2) Då frågan om en djupfrysningssanläggning föres på tal måste även transportproblemet ägnas största uppmärksamhet. Detta gäller

såväl transporten av den färska råvaran till anläggningen som den djupfrysta därifrån. Till följd av fiskarbefolkningens spridda bosättning skulle minst två snabbgående kylbåtar erfordras. Med vilka belopp dessa transporter skulle belasta djupfrysningssanläggningens räntabilitet är givetvis svårt att beräkna, men att desamma kommer att uppgå till betydande belopp är ofrånkomligt.

3) För att en djupfrysningssanläggning skall kunna bli ekonomiskt bärkraftig måste den, enligt rikssvenskt mönster, kombineras med en konservindustri för såväl fisk som lantbruksprodukter. En fristående djupfrysningssanläggning har ingen som helst teoretisk möjlighet att ekonomiskt bära sig.

4) För den händelse en djupfrysningssanläggning uppföres bör den helst ägas av fiskarna själva, eller av företag i vilka fiskarna ha majoritet. Ett av landskapet ägt och i dess regi bedrivet företag är dömt, redan från början, att misslyckas. Däremot ankommer det givetvis på landskapet att bevilja så pass förmånliga lån som möjligt för anläggningens tillkomst. I Sverige beviljas för dylika ändamål lån ända upp till 90 % av kostnaderna. Äganderätten till en framtida djupfrysningssanläggning kan givetvis diskuteras, men anser landskapsstyrelsen likväl det vara av största betydelse att

yrkesfiskarna bindas vid företaget, såväl ekonomiskt som moraliskt.

Härigenom kunde eventuellt en större solidaritet påräknas.

På grund av vad ovan framförts torde med all tydlighet framgå att den av Landstinget begärda undersökningen i anledning av landstingsman Gösta Nordmans m.fl. hemställningsmotion rörande möjligheterna för uppförandet av en djupfrysningssanläggning inom landskapet givit negativt resultat. Men landskapsstyrelsen vill understryka att styrelsen kommit till detta resultat med beaktande av närvarande förhållanden på fiskerinäringens område, Ändras dessa i den riktning landskapsstyrelsen emotser och hoppas, d.v.s. ett mera mångsidigt fiske och säkrad avsättning på djupfryssta produkter, bör givetvis denna för fiskarbefolkningen vitala fråga upptagas till föremål för nyad prövning och då kombineras med den lika betydelsefulla frågan om en framtida konservindustri för såväl fisk som lantbruksprodukter.

För att bereda landskapets yrkesfiskare möjlighet att uttala sig i denna fråga har utlåtande inbegärts av styrelsen för Ålands Fiskarförening r.f., som i sin tur förelagt frågan årets fiskardag. Såväl styrelsen för Ålands Fiskarförening som fiskardagen omfattades till fullo de synpunkter landskapsstyrelsen här ovan framfört beträffande möjligheterna att i detta nu åstadkomma en djupfrys-

anläggning.

Mariehamn den 10 november 1954.

På landskapsstyrelsens vägnar:

Lantråd

Viktor Strandfält

Viktor Strandfält.

Landskapsagronom

Ernst Johansson

Ernst Johansson.